

šuje: »Vprašanje je sedaj, kako se bodo upirale sistematični kolonizaciji po italijanskih družinah iz Karnije in drugih predelov severne Italije, ki se izvaja v zadnjem času v velikem obsegu.«

Prav malo ugodnejše so ugotovitve za Goriško pokrajino. A tudi tu: »Z edino izjemo Gorice ne izkazuje nobena občina v povojnih letih znatnega napredovanja. Pač pa opažamo pri velikem številu občin v povojnih letih stalno nazadovanje« (str. 21). Tu se je demografska nasičenost opazala že pred vojno. Ali je upravičena? Čermelj sklepa: »Goriška pokrajina je obsojena na stagnacijo prebivalstva in je izpostavljena počasnemu, toda sistematičnemu preobraževanju njegove strukture v narodnem pogledu« (str. 24).

V Puljski pokrajini je plodovitost večja kakor drugod. Najizrazitejše večanje prebivalstva pa izkazuje Reška pokrajina. Zaradi pomanjkanja uradnih podatkov so Slovenci Videmske pokrajine manj obširno obdelani; nazadovanje je tudi tu precej občutno. Kratko, a pregledno je opisana Zadrška pokrajina.

Pisec se zaveda, da tudi z njegovo razpravo statistično gradivo o Slovanih v Italiji še ni izčrpano. Problem se mu zdi tako obsežen in važen, da bi mu morali posvečati več pažnje in skrbi: »Veliko dela še čaka tu spretne roke in bistre glave« (str. 43). Mislím, da bi se za to snov težko dobila med Slovenci spretnejša roka in bistrejša glava od Čermeljeve. Zato mu ne kaže nič drugega kakor — nadaljevati. P—n

Prvi znani Prešerni. Najraneje so izpričani Prešerni v prvi polovici petnajstega stoletja, in sicer na Gorenjskem.

Prešeren, čigar krstno ime ni znano, je bil namreč posestnik hiše v Radovljici, katero so celjski grofje po njegovi smrti dali okoli 1441 v fevd Simonu iz Radovljice, svojemu kuhinjskemu mojstru.

Za radovljiškimi Prešernom so izpričani nositelji tega imena v drugi polovici istega petnajstega stoletja med meščani mesta Kranja, v šestnajstem stoletju med kmeti v Vrbi, malo pozneje v Hrašah in po mnogih drugih krajih.

Na gradivo za to dopolnilo k članku »Prešerni od konca 15. do srede 19. stoletja« v šestem letniku »Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino« sta me opozorila skoraj istočasno dva prijazna gospoda: Josip Mravljak iz Vuzenice, ki je našel vest o prvem radovljiškem Prešernu v fevdnih knjigah Celjanov v graškem deželnem arhivu, in kolega dr. Milko Kos, ki jo je zasledil v slični zvezi v državnem arhivu na Dunaju. Fr. Kidrič

Čemu pojasnilo? Uredništvo Založbe Modre ptice je objavilo v deseti številki svoje revije, letnik 1937/38 uredniku Ljubljanskega zvona pojasnilo na članek »Odgovor o ocenah in založnikih«, objavljen v 7/8 številki Lj. zvona. V tem pojasnilu želi uredništvo Modre ptice zopet nekakšnega pojasnila. Predvsem ugotavlja, da so se pri Modri ptici zelo začudili, zakaj navajam Modro ptico na prvem mestu med založbami, katere navajam. Zelo preprosto in razumljivo. Ker je Modra ptica med navedenimi novimi založbami prva in najstarejša. S tem, da je uredništvo Modre ptice naslovilo odgovor osebno name, je tudi dobo, ki me kot urednika Lj. zvona glede izročanja knjig v oceno zanima, čisto pravilno omejilo. Razumljivo je, da nisem odgovoren za število ocen pod prejšnjimi uredniki. Če je uredništvo Modre ptice zapisalo »Resnici na ljubo moramo povedati, da je Modra ptica pošiljala Ljubljanskemu zvonu vse svoje knjige v oceno prav do sredine leta 1936«, moram pripomniti resnici na ljubo, da to ni resnica. Lj. zvon je pod mojim uredništvom prejel od Založbe Modre ptice, kakor je bilo objavljeno, v letu 1935. dve knjigi: Strachey Litton »Kraljica Viktorija« in

Gončarov »Oblomov«. V letu 1936. smo na ovoju objavili, da smo prejeli v oceno dve knjigi: Bartol »Al Araf« in Weininger-Kalan »Spol in značaj«. Ti dve knjigi pa nista bili poslani v oceno, ampak si je prvo recenzent, precej časa po tem, odkar je izšla, sam oskrbel pri založbi, druga pa je po približno enakem, a še zanimivejšem načinu prišla v uredništvo. Če je Založba Modre ptice (kakor se zaključuje njeno pojasnilo) »z veseljem pripravljena pošiljati svoje knjige v oceno vsakemu listu, katerega knjižno-poročevalska rubrika je na primerni višini (!!) in ki nam lahko zajamči, da bo vsaj vsaka druga knjiga zares ocenjena,« se vprašujemo, zakaj v letu 1936. nismo potem prejeli nobene druge knjige, v letu 1937. in do Gradnika »Večni studenci« pa sploh nobene knjige v oceno, ko je bil Bartolov »Al Araf« vendar takoj ocenjen? Čemu torej še pojasnilo? Če bi bila »Akademska založba« zaradi nesporazuma z naše strani želela pojasniti, bi se ne čudil. Juš Kozak

O p o m b a. »Naša založba« sporoča, da bo odslej izročala Lj. zvonu vse knjige svojih izdanj, ki jih bomo mogli ali želeli oceniti.

Slovenske drobnarije. Okoli Cankarja. Zadnje čase se je ponovno razvnela polemika okoli Cankarja in prepovedi o objavljanju njegovih misli in besed. V povojnem času smo doživeli več takih primerov. Cankarjeve besede o »Domovini« so iztrgali iz srednješolskih čitank; dejanje se je izvršilo pod pretvezo nekakšnih izkrivljenih državno-utilitarističnih nazorov. Pred svetovno vojno je zgorela Cankarjeva »Erotika«. Ugleden slovenski književnik je opravičeval v »Slovincu« ta dogodek l. 1937. z besedami: »Pa tudi tisto uničenje Cankarjevega dela ni zraslo iz nekulturnih osnov, marveč iz svetega prepričanja, da taka kultura more Slovincem le škodovati... Ne za to, ne za kako drugo njegovih dejanj nas ni sram in strah pomisliti ob misli, kako in s kakšnim namenom je delal Jeglič v svojem življenju«. Zaenkrat navajamo le znana dejstva in ne onih, o katerih vodijo molčečo kroniko recitatorji in uredništva. Motiva v navedenih primerih sta sicer po osnovi različna, toda v zadnjih odtenkih vendarle sorodna. Prepričani smo danes bolj ko kdaj, da je vsakemu svobodno ustvarjajočemu umetniku družbeni diktat vedno za petami. Značilno je le, da so Cankarjevo in vseh »Cankarjev« zadevo zopet razpihali književniki, ki so prav malo občutljivi za pisateljsko čast in vest, ki v službi valpta zavestno izpreminjajo resnico v laž, in ki jim bi bil Cankar dejal, da so trakulje v drobovju slovenskega telesa.

O denunciaciji. Zadnje čase prihajajo pogosto uredniku opozorila, da je ta ali oni list zagrešil denunciacijo, ko je napadel sotrudnike naše ali druge revije. Razumljivo je, da se zaradi tako ukoreninjene lastnosti, kakor je po socialni genezi denunciantstvo v našem narodu, ob vsakem napadu vzbujajo sumnje, ali niso napada zopet zagrešili denunciantiški nameni. Mislim, da je glede tega potrebno zapisati jasno besedo. Nobenega napada, ki je vsaj deloma ideološko utemeljen, dasi izpričuje podle namene, izkrivljena dejstva, zahrbtna namigavanja, ne smatram za denunciantstvo. Nikoli ne bom tajil svojih nazorov in prepričanja z izgovori: denuncirati hočejo. Tako ravnanje dokazuje vselej le slabost. Tudi boj ima svojo etiko. Kar sem, sem, dokler živim in diham, vselej odgovoren za vse le svoji vesti in razumu, narodu in človeku. Nasprotnik me ima pravico napadati z vsemi sredstvi — priznajmo mu to upravičenost, vsaj zaradi moralnega ozdravljenja našega naroda — čeprav bi njegovih metod iz človeškega sramu ne mogel nikoli uporabljati tudi če bi se mi zdeli njegovi nazori še tako škodljivi, in bi imel svobodne roke. Tako pa bo tudi uporen molk ob zid pritiskanih še vedno pošten in značajan boj. Juš Kozak